

Ηράκλειο, 04/04/2019
Αρ. Πρωτ.: Φ2/725

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. & Δ.Ε. ΚΡΗΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) ΚΡΗΤΗΣ

Δ/ση: Ρολέν 4 * Τ.Κ. 71305 – Ηράκλειο
Πληροφορίες: Σωτηρία Μαρτίνου
Τηλ: 2810 246860 - 342206 - 246400
Fax: 2810 222076 * Κινητό: 6939319120
E-mail: Γραμματ.: pekeskritis@sch.gr
E-mail προσωπ. : smarti@edc.uoc.gr

Προς:

1. Τους κ.κ Δ/ντές,/ντριες, την Προϊσταμένη και το Διδ/κό Προσωπικό των Δημοτικών Σχολείων Π/θμιας Εκπ/σης, Επιστημονικής /Παιδαγωγικής Ευθύνης της ΣΕΕ ΠΕ70, 10^{ης} Ενότητας Σχολικών Μονάδων κας: Σωτηρίας Μαρτίνου (μέσω των Δ/νσεων των σχολείων, δια των Δ/νσεων Εκπ/σης)

Κοιν.:

1. ΠΔΕ Κρήτης
2. Δ/ση Α/βάθμιας Εκπ/σης νομού Ηρακλείου
3. Δ/ση Α/βάθμιας Εκπ/σης νομού Λασιθίου

Θέμα: «Επιμορφωτικό εκπαιδευτικό υλικό με θέμα: Στρατηγικές υποστήριξης μαθητών με ΔΕΠ-Υ στην Π/θμια Εκπαίδευση. Παραδείγματα εφαρμογής στη διδασκαλία και στη διαχείριση συμπεριφοράς.»

Στο πλαίσιο των στόχων του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης για υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου των Σχολείων και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Πράξη 1/9-1-19) και σε ανταπόκριση προς εκπαιδευτικές ανάγκες σας, σας αποστέλλω το ακόλουθο **επιμορφωτικό εκπαιδευτικό υλικό** (επιμέλεια: Αναστασία Καλοκύρη και Βασιλεία Καλοκύρη) που αξιοποιήσαμε σε εργαστηριακό σεμινάριο¹.

Η Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
κλάδου ΠΕ 70
10^{ης} Ενότητας Σχολικών Μονάδων
ΠΕΚΕΣ Κρήτης

Δρ. Σωτηρία Μαρτίνου

Εσωτερική διανομή: 1. Οργανωτική Συντονίστρια ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης

¹ **Επιμορφωτικό Εργαστηριακό Σεμινάριο** με θέμα «Στρατηγικές υποστήριξης μαθητών με ΔΕΠ-Υ στην Π/θμια Εκπαίδευση. Παραδείγματα εφαρμογής στη διδασκαλία και στη διαχείριση συμπεριφοράς.» 29-3-19, σε χώρο του 13^{ου} και 42^{ου} Σχολείου Ηρακλείου. **Διοργάνωση:** ΣΕΕ ΠΕ70 10^{ης} Ενότητας Σχολικών Μονάδων Ηρακλείου-Λασιθίου Σ. Μαρτίνου και ΣΕΕ ΠΕ02 Β. Καλοκύρη. **Συντονισμός-Επιστημονική Επιμέλεια:** ΣΕΕ ΠΕ70 Σωτηρία Μαρτίνου και ΣΕΕ ΠΕ02 Βασιλεία (Λιάνα) Καλοκύρη. **Επιστημονική Συνεργάτις:** Αναστασία Καλοκύρη, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδικής Αγωγής (M.A. Special Needs) University of Nottingham, Υπότροφος Υποψήφια Διδάκτωρ-Ερευνήτρια, Έμμισθη Βοηθός Διδασκαλίας στο Moray House School of Education, University of Edinburgh, Σκωτία, Ηνωμένο Βασίλειο.

ΔΕΠ-Υ

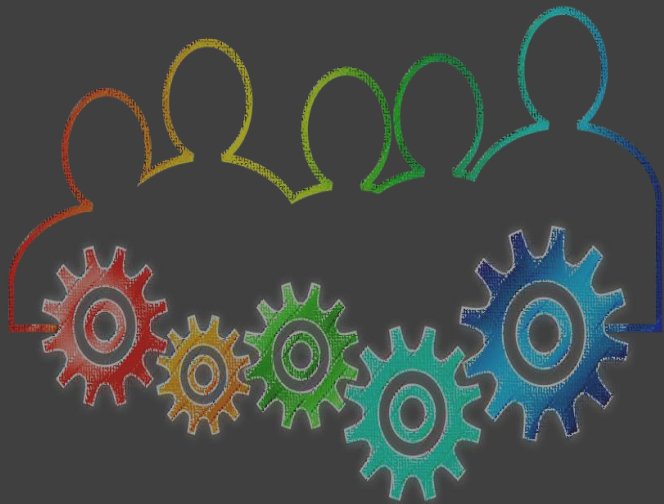
Εργαστηριακό Σεμινάριο:
«Στρατηγικές υποστήριξης μαθητών με
ΔΕΠ-Υ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.
Παραδείγματα εφαρμογής στη διδασκαλία και τη διαχείριση
της συμπεριφοράς»
Ηράκλειο, 29-3-2019

Διοργάνωση:
Σ.Ε.Ε. ΠΕ70 Σ. Μαρτίνου και Σ.Ε.Ε. ΠΕ02 Β. Καλοκύρη

Επιστημονική Συνεργάτις
Αναστασία Καλοκύρη
Υποψήφια Διδάκτωρ-Ερευνήτρια, Έμμισθη Βοηθός Διδασκαλίας
στο Moray House School of Education,
University of Edinburgh

Επιμέλεια υλικού: Αναστασία Καλοκύρη, Βασιλεία Καλοκύρη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

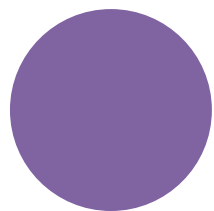
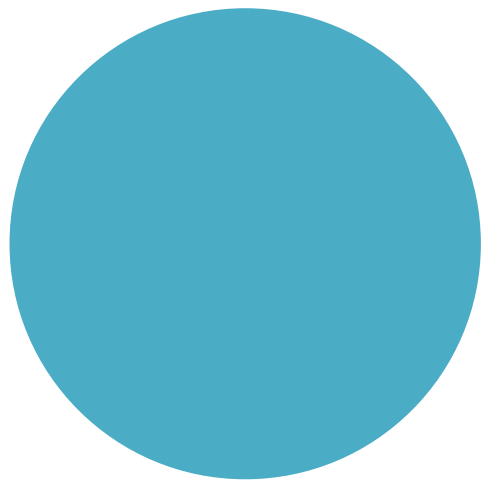
Α' ΜΕΡΟΣ

- Η διαμάχη της ΔΕΠ-Υ
- Ορισμός
- Πιθανοί παράγοντες
- Διάγνωση
- Μορφές ΔΕΠ-Υ
- Τι άλλο μπορεί να είναι – Συννοσορότητα
- Παρεμβάσεις
- Επιπολασμός
- Εικόνα μαθητή με ΔΕΠ-Υ στην τάξη
- Πώς νιώθει ο μαθητής με ΔΕΠ-Υ

Β' ΜΕΡΟΣ

- Βιωματική Άσκηση: Μελέτες Περίπτωσης
- Στρατηγικές Παρέμβασης
- Ο ρόλος & η στάση του εκπαιδευτικού
- Αυτοστοχασμός & Αυτοαξιολόγηση
- Η φωτεινή πλευρά της ΔΕΠ-Υ
- Βιβλιογραφία

Α' ΜΕΡΟΣ

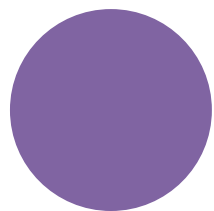
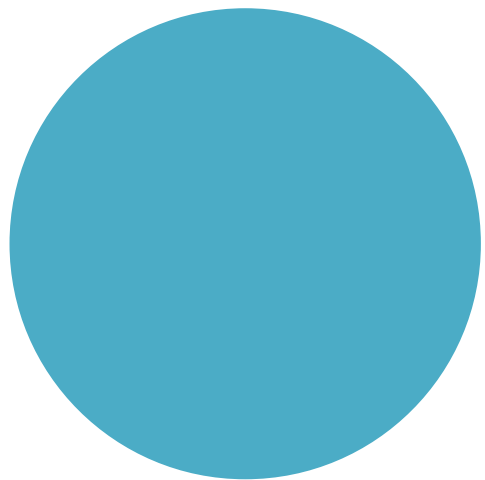
Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

Η διαμάχη της ΔΕΠ-Υ

(Gualtieri & Johnson, 2005)

ΟΡΙΣΜΟΣ

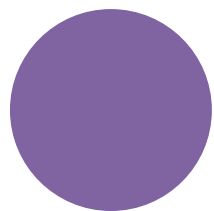
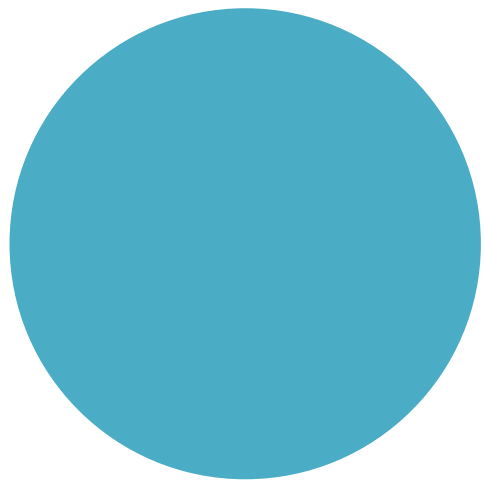

ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΕΠ-Υ

Ο όρος ΔΕΠ/ΔΕΠ-Υ, η οποία διεθνώς είναι γνωστή ως Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), είναι η διαγνωστική «ετικέτα» που χρησιμοποιείται για να περιγράψει παιδιά, τα οποία παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα εστίασης προσοχής, ελέγχου παρορμητικότητας και υπερκινητικότητας.

Η ΔΕΠ-Υ είναι μια από τις συχνότερα εμφανιζόμενες και διαγνωσκόμενες διαταραχές σε παιδιά σχολικής ηλικίας

ΠΙΘΑΝΟΙ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΠΙΘΑΝΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

(Κάκουρος & Μανιαδάκη,
2006)

Γενετικοί παράγοντες (κληρονομικότητα)

Το 76% των παιδιών με ΔΕΠΥ έχουν συνήθως ένα συγγενή με αυτήν τη διαταραχή

Νευροβιολογικοί παράγοντες (ελλείμματα σε χημικές ουσίες, όπως ντοπαμίνη, νορεπινεφρίνη και σεροτονίνη)

Περιβαλλοντικοί παράγοντες (πρόωρη γέννηση, χαμηλό βάρος γέννησης, κάπνισμα, χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών ουσιών, στρες έκθεση σε τοξικές ουσίες (φυτοφάρμακα, μόλυβδος) κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, εγκεφαλική βλάβη)

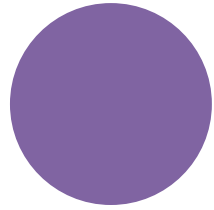
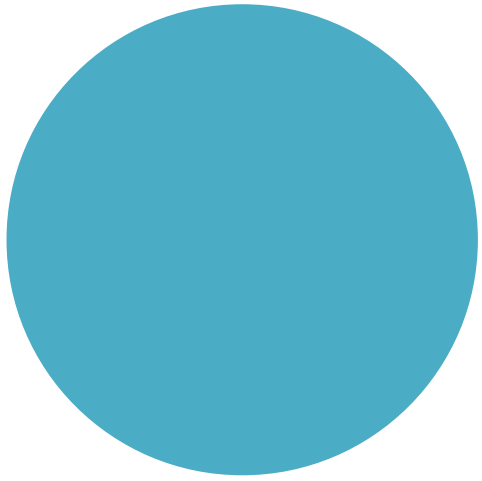
Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες, όπως οι οικογενειακές δυσκολίες παραμένει ασαφές εάν δρουν ως αιτιώδης παράγοντας ή συνέπεια για τη ΔΕΠ-Υ

Η ΔΕΠ-Υ δεν οφείλεται σε:

Τεμπελιά ή
έλλειψη
κινητοποίησης

Εσκεμμένα κακή
συμπεριφορά

Κακή γονική
μέριμνα

ΔΙΑΓΝΩΣΗ

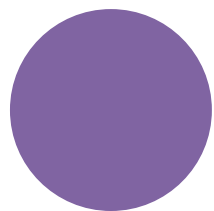
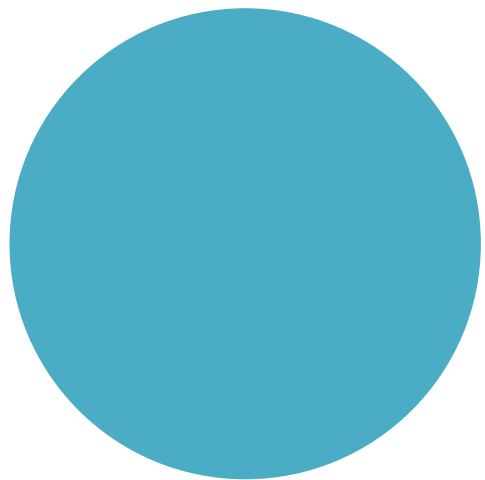
ΔΙΑΓΝΩΣΗ

- Λεπτομερές κοινωνικό - οικογενειακό ιστορικό
- Πληροφορίες από το σχολείο (ερωτηματολόγια για γονείς, δασκάλους και συνομηλίκους)
- Αξιολόγηση της νοητικής κατάστασης
- Φυσική εξέταση
- Πρόσθετες αξιολογήσεις:
 - Έλεγχος νοητικού πηλίκου (IQ)
 - Έλεγχος ακαδημαϊκών επιδόσεων
 - Έλεγχος για διαταραχές μάθησης
 - Εκτίμηση γλώσσας και ομιλίας
- Ψυχιατρική αξιολόγηση για τον αποκλεισμό άλλων διαταραχών και την ταυτοποίηση των συννοσηρών καταστάσεων
- Συνεντεύξεις με το παιδί
- Άμεση παρατήρηση συμπεριφοράς
- Ειδικά tests (νευρολογικά και άλλα)

Σημείωση: Πρέπει να υπάρχουν πολλές εκδηλώσεις συμπτωμάτων στην καθημερινή ζωή για περισσότερο από 6 μήνες και να εμφανίζονται σε διάφορες συνθήκες (και στο σχολείο και στο σπίτι ή/και αλλού).

(Βάρβογλη, Λ. & Γαλάνη, 2006; Gualtieri & Johnson, 2005)

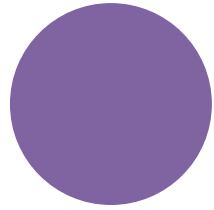
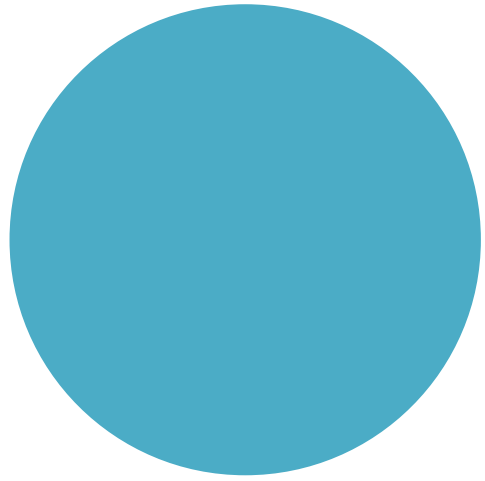
ΜΟΡΦΕΣ ΔΕΠ-Υ

ΜΟΡΦΕΣ ΔΕΠ-Υ

Με βάση την επικράτηση ενός ή περισσοτέρων από τα κύρια συμπτώματα, δηλαδή της απροσεξίας και της υπερκινητικότητας/παρορμητικότητας, διακρίνονται τρεις τύποι ΔΕΠ-Υ:

1. ΔΕΠ-Υ με υπερισχύοντα τον απρόσεχτο τύπο
2. ΔΕΠ-Υ με υπερισχύοντα τον υπερκινητικό – παρορμητικό τύπο
3. ΔΕΠ-Υ συνδυασμένος τύπος

ΤΙ ΑΛΛΟ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ-
ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΤΙ ΑΛΛΟ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ - ΣΥΝΝΟΣΥΡΟΤΗΤΑ

Η ΔΕΠ-Υ συνυπάρχει με άλλες
διαταραχές σε ποσοστό 50-80%
(Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2006)

- Διαταραχές Φάσματος Αυτισμού (ASD)
- Ειδικές Μαθησιακές Διαταραχές (Δυσλεξία, Δυσορθογραφία, Δυσαριθμησία σε ποσοστό 15% έως 40%)
- Εναντιωματική Προκλητική Διαταραχή (ODD) (35-60%)
- Διαταραχή Διαγωγής (CD) (30-50%)
- Προβλήματα Ακοής / Όρασης
- Διαταραχές Της Διάθεσης
- Αγχώδεις Διαταραχές
- Πνευματική Αναπτυξιακή Διαταραχή (νοητική αναπηρία)
- Διαταραχές Ύπνου
- Διαταραχές Άγχους
- Συναισθηματικές Διαταραχές
- Κατάθλιψη (Felt et al., 2014)
- **Οικογενειακά Προβλήματα** (Mazza et al., 2017)
- **Παιδική Συμπεριφορά** (Cohen, 2006)

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Φάρμακα: Διεγερτικά (Ritalin, Concerta) και μη διεγερτικά (Δεξτρό-αμφεταμίνη, Adderal)

Ψυχοκοινωνικές Θεραπείες (Εκπαίδευση Γονέων, Εκπαίδευση Κοινωνικών Δεξιοτήτων, Θεραπείες Γνωστικής Συμπεριφοράς)

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις (Υποστήριξη ειδικών, Στρατηγικές Υποστήριξης Μαθητών στην τάξη)

Διαιτητικές παρεμβάσεις (Μείωση πρόσληψης ζάχαρης - αύξηση Ωμέγα-3 λιπαρών οξέων, ψευδάργυρος και σίδηρος)

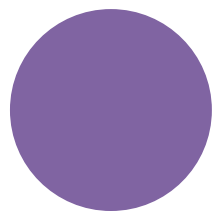
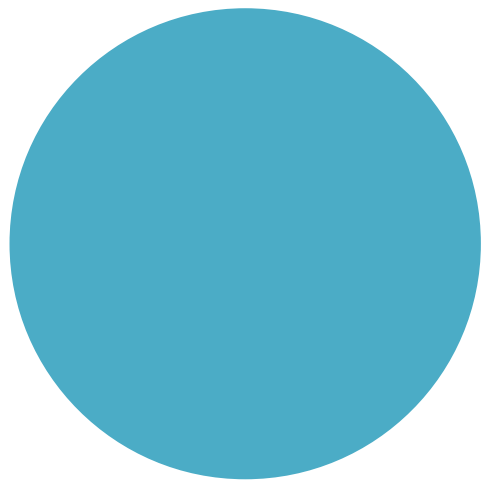

Νευροανάδραση (Neurofeedback – Ηλεκτροεγκεφαλογράφημα (EEG) Μέθοδος άμεσης, συστηματικής και επιλεκτικής εκγύμνασης του εγκεφάλου)

Συνδυασμός όλων των παραπάνω!

(Taylor et al., 2018; Arns et al., 2009; Timimi, 2004)

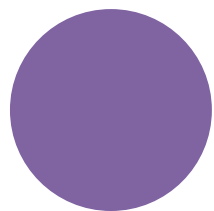
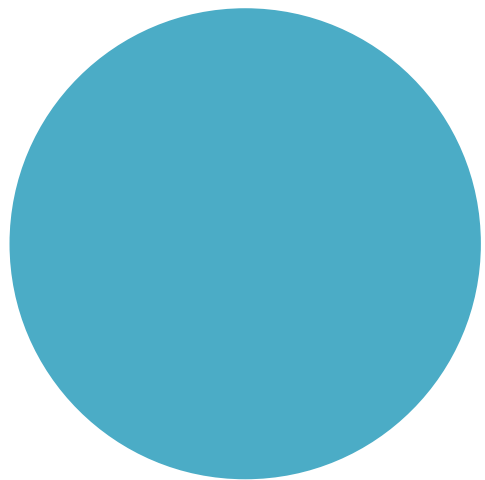

ΕΠΙΠΟΛΑΣΜΟΣ

ΕΠΙΠΟΛΑΣΜΟΣ

- Ο παγκόσμιος επιπολασμός της ΔΕΠ-Υ κυμαίνεται από **5,3% έως 7,1%** (Thomas et al., 2015)
- Περίπου το **11%** των παιδιών σχολικής ηλικίας έχουν διαγνωστεί με ΔΕΠ-Υ στις **ΗΠΑ**
- Περίπου το **5%** του σχολικού πληθυσμού στο **Ηνωμένο Βασίλειο** εμφανίζει κάποια συμπτώματα υπερκινητικότητας και παρορμητικότητας (Wheeler, 2010)
- Στην **Ελλάδα** το ποσοστό υπολογίζεται περίπου στο **5-7%**
- Η αναλογία ανάμεσα στα δύο φύλα είναι **3:1 υπέρ των αγοριών**
- Τα ποσοστά επικράτησης της ΔΕΠΥ είναι υψηλότερα σε οικογένειες με **χαμηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση** σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία, η Γερμανία, η Σουηδία (Russell et al., 2014)

ΕΙΚΟΝΑ ΜΑΘΗΤΗ ΜΕ
ΔΕΠ-Υ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Εικόνα μαθητή με ΔΕΠ-Υ στην τάξη

Υπερκινητικότητα:

- Είναι νευρικός
- Έχει πρόβλημα να μένει στην θέση του - Κινείται συνεχώς
- Πειράζει τους συμμαθητές του
- Μιλιά συνέχεια

Παρορμητικότητα:

- Διακόπτει ή εισβάλλει σε συνομιλίες άλλων
ή ακόμα αρπάζει να παίξει με τα πράγματα άλλων
- Δεν αντέχει να περιμένει τη σειρά του
- Είναι ανυπόμονος
- Δίνει απαντήσεις πριν ολοκληρωθεί μια ερώτηση

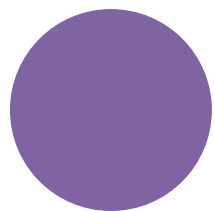
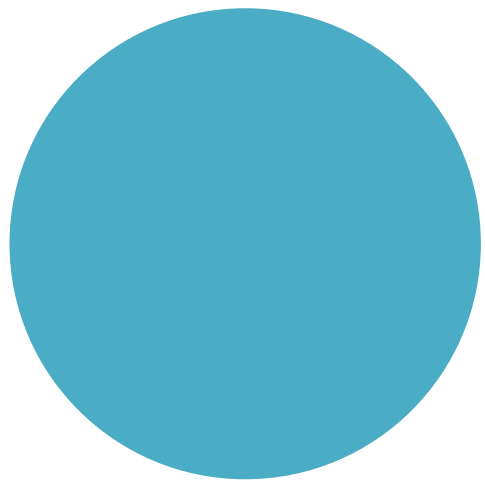

Εικόνα μαθητή με ΔΕΠ-Υ στην τάξη

Απροσεξία:

- Κάνει λάθη απροσεξίας στις σχολικές εργασίες, παραβλέπει λεπτομέρειες
- Αποσπάται εύκολα
- Δυσκολεύεται να ακολουθήσει οδηγίες
- Έχει πρόβλημα στην οργάνωση των καθηκόντων και του χώρου του
- Συχνά αποτυγχάνει να τελειώσει τις σχολικές εργασίες
- Συχνά αποφεύγει ή αντιστέκεται σε εργασίες που απαιτούν επίμονη γνωστική προσπάθεια, συμπεριλαμβανομένης εργασίας στο σπίτι
- Συχνά χάνει εργασίες, βιβλία, μπουφάν, σακίδια, προσωπικά είδη

**ΠΩΣ ΝΙΩΘΕΙ Ο
ΜΑΘΗΤΗΣ ΜΕ ΔΕΠ-Υ;**

Πώς νιώθει ο μαθητής με ΔΕΠ-Υ;

(Kendall, 2016; Wiener & Daniels, 2016; Muthukrishna, 2013)

Β' ΜΕΡΟΣ

Ώρα για ομαδική
εργασία...

Μελέτες Περίπτωσης

Αναγνωρίστε τα χαρακτηριστικά των μαθητών με ΔΕΠ-Υ και προτείνετε τρόπους/καλές πρακτικές για την υποστήριξή τους

Σενάριο 1

Ο Γιάννης δυσκολεύεται να παραμείνει στη θέση του κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Ξεστομίζει απαντήσεις πριν ολοκληρωθούν οι ερωτήσεις που θέτουν οι καθηγητές του. Πειράζει τους υπόλοιπους μαθητές στην τάξη και μαλώνει συχνά μαζί τους. Το αγαπημένο του μάθημα είναι η πληροφορική και είναι άριστος σε αυτό.

Σενάριο 2

Η Μαρία ξοδεύει το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου της γράφοντας και ζωγραφίζοντας στο σημειωματάριό της και δε συμμετέχει στο μάθημα. Φαίνεται πιο ζωηρή κατά τη διάρκεια των ομαδικών δραστηριοτήτων, αλλά αντί να εστιάζει στο έργο, μιλάει με τους συμμαθητές της. Στην παρουσίαση της ομαδικής εργασίας τα πήγε πολύ καλά. Στη θεατρική παράσταση του σχολείου έχει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Μελέτες Περίπτωσης

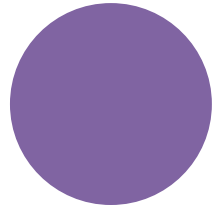
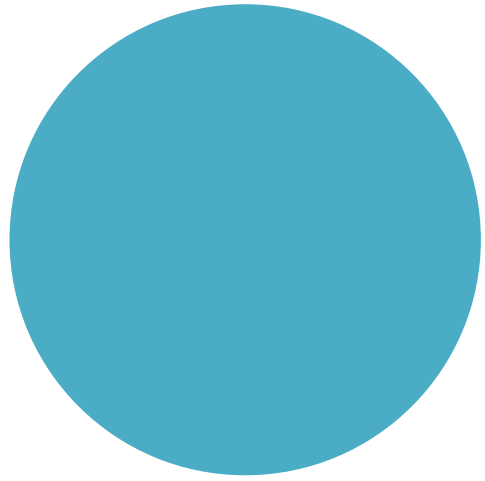
Αναγνωρίστε τα χαρακτηριστικά των μαθητών με ΔΕΠ-Υ και προτείνετε τρόπους/καλές πρακτικές για την υποστήριξή τους

Σενάριο 3

Ο Μάρκος ξεχνά συνεχώς τα πράγματά του. Η εργασίες του σπάνια ολοκληρώνονται και οι γονείς του περιγράφουν τη μελέτη στο σπίτι ως «εφιάλτη». Στο σχολείο φαίνεται να κάθεται μόνος του στα διαλείμματα όπου διαβάζει τα αγαπημένα του κόμικς και γράφει δικές του φανταστικές ιστορίες.

Σενάριο 4

Η Έλσα καθυστερεί να παραδώσει την εργασία της ιστορίας, κάτι που επαναλαμβάνεται συχνά. Όταν την τελειώνει τελικά, φαίνεται ότι έχει βγει εκτός θέματος και ότι δεν έχει δουλέψει αρκετά, παρόλο που είχε δύο εβδομάδες και πολλές ευκαιρίες στην τάξη να εργαστεί σε αυτό. Πριν μερικές μέρες, κέρδισε την πρώτη θέση στο μαθηματικό διαγωνισμό και το σχολείο τη συνεχάρη ένθερμα.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Στρατηγικές οργάνωσης της τάξης

Τοποθετούμε τον μαθητή μακριά από παράθυρα, σώματα θέρμανσης και την πόρτα. Καλύτερα κοντά στην έδρα και δίπλα σε παιδιά που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς

Απομακρύνουμε παιχνίδια, βιβλία, αφίσες και γενικότερα αντικείμενα από το άμεσο οπτικό πεδίο του μαθητή, που μπορούν να διασπάσουν την προσοχή του

Έχουμε συγκεκριμένες θέσεις για τα υλικά, παιχνίδια και βιβλία μέσα στην τάξη

Υπογράφουμε ένα συμβόλαιο τάξης: Οι κανόνες πρέπει να είναι σαφείς, σύντομοι και οπτικοποιημένοι

Αναρτούμε ένα μηνιαίο ημερολόγιο όπου σημειώνονται τα διαγωνίσματα, οι προγραμματισμένες εκδρομές, οι εκδηλώσεις του σχολείου κ.ά.

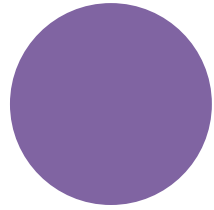
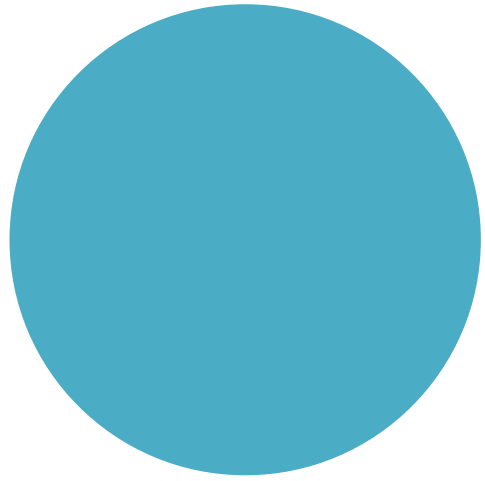
Στρατηγικές οργάνωσης της τάξης

Τοποθετούμε το ημερήσιο πρόγραμμα στον πίνακα ή στον τοίχο και ενημερώνουμε πριν από κάθε αλλαγή μαθήματος

Καθιερώνουμε μια καθημερινή ρουτίνα στην τάξη

Βρίσκουμε έναν «ήσυχο χώρο» στην τάξη για χαλάρωση και ηρεμία

Δίνουμε στον μαθητή την ευκαιρία να κινηθεί (να γράψει στον πίνακα, να δείξει στο χάρτη, να μας φέρει κάτι). Γίνεται ο «βοηθός» μας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Στρατηγικές οργάνωσης του μαθητή

Προτείνουμε να έχει ένα ή δύο τετράδια με πολλά θέματα.

Εναλλακτικά, φακέλους σε διάφορα χρώματα ανάλογα το μάθημα

Προτείνουμε καθημερινό ημερολόγιο, όπου θα σημειώνει τις σχολικές εργασίες

ΔΕΥΤΕΡΑ

ΓΛΩΣΣΑ: Ασκ. 1 σελ. 25

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ: Ασκ. 2+3 σελ. 30

ΙΣΤΟΡΙΑ: Ενότητα 3, σελ. 28-29
& ασκ. 2 σελ. 29.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: Επανάληψη της
ενότητας 2, σελ. 18-20.

ΦΥΣΙΚΗ:

ΤΡΙΤΗ

ΑΡΧΑΙΑ:

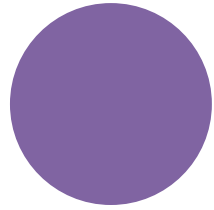
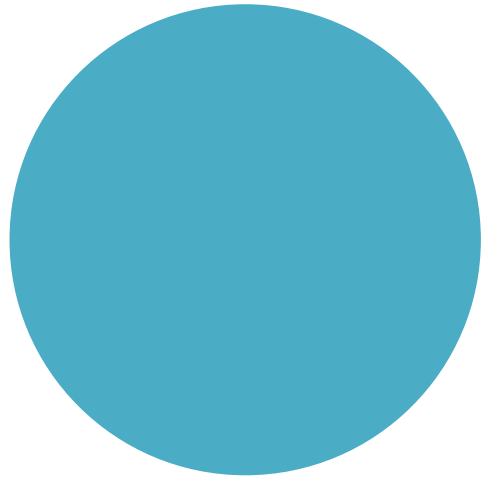
ΚΕΙΜΕΝΑ:

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ:

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ:

ΑΓΓΛΙΚΑ:

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στρατηγικές παράδοσης μαθήματος ⁽¹⁾

Αφιερώνουμε 2-3 λεπτά στην αρχή του μαθήματος για να μπουν οι μαθητές σε κατάσταση «μάθησης» (“learning” state of mind)

Ξεκινάμε από τα γνωστά προηγούμενα, χρησιμοποιώντας λέξεις – κλειδιά

Ενημερώνουμε τους μαθητές για το τι πρόκειται να διδάξουμε στην εκάστοτε ενότητα

Χρησιμοποιούμε οπτικο-ακουστικά και τεχνολογικά μέσα: σχεδιαγράμματα, χάρτες, χρωματιστές κιμωλίες, βίντεο και όπου είναι δυνατόν δίνουμε περίληψη

Προσπαθούμε ο ρυθμός παράδοσης του μαθήματος να μην είναι ούτε αργός αλλά ούτε και γρήγορος

Στρατηγικές παράδοσης μαθήματος (2)

Εκμεταλλευόμαστε τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του και τα συνδέουμε με την παράδοση του μαθήματος

Παρέχουμε ευδιάκριτα τα σημαντικά μέρη ενός κεφαλαίου κι αν θεωρούμε κάτι σημαντικό, το τονίζουμε ιδιαίτερα

Μειώνουμε την αντιγραφή από τον πίνακα

Στοχεύουμε σε ένα ζωηρό κι ευχάριστο διδακτικό στυλ. Προσπαθούμε να είμαστε όσο πιο θεατρικοί γίνεται.

Στο τέλος της παράδοσης, δίνουμε μια σύνοψη του τι είπαμε στο μάθημα της ημέρας

Στρατηγικές παράδοσης μαθήματος (3)

Χρησιμοποιούμε:

Σχεδιαγράμματα πίνακες-
ενοιολογικούς χάρτες

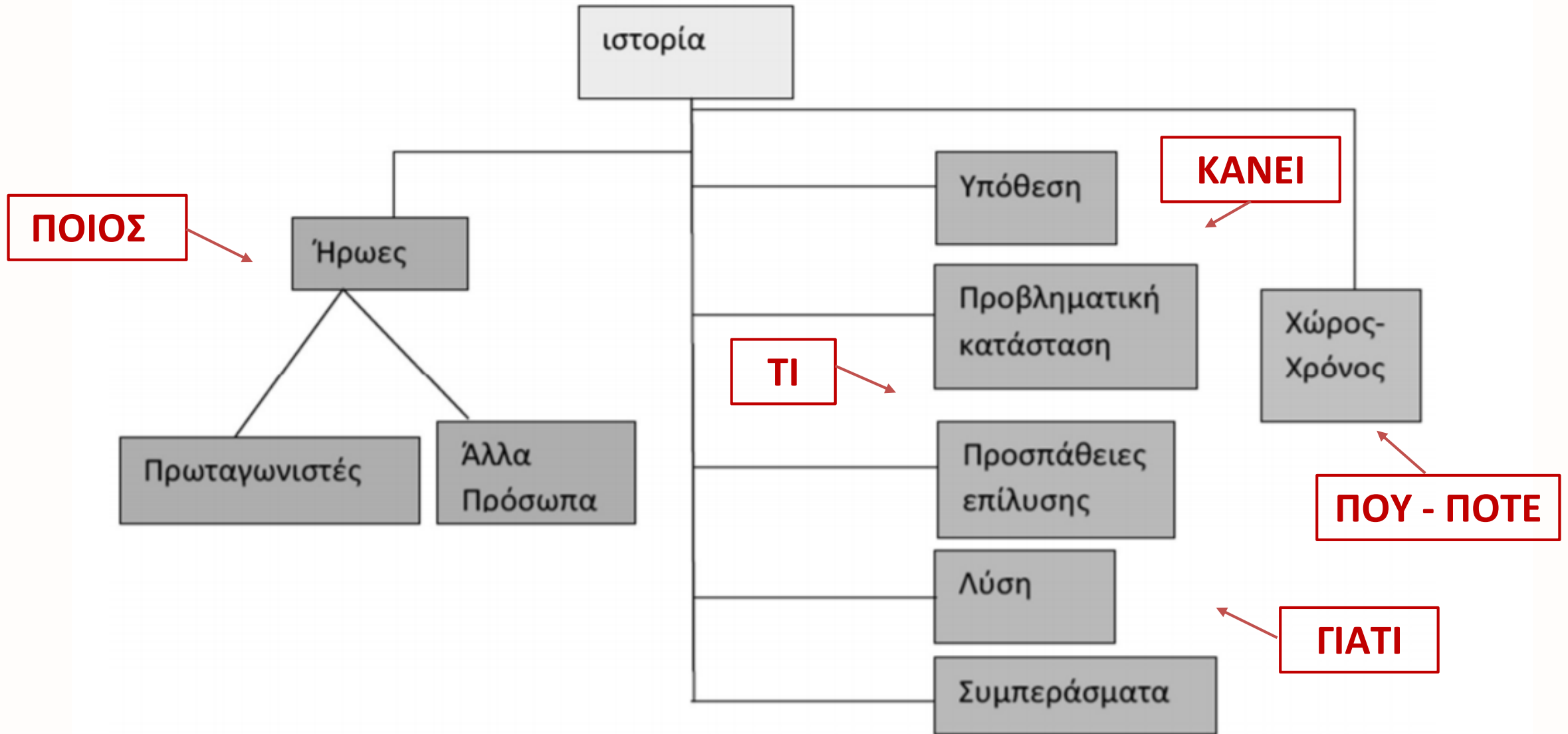
Τεχνάσματα
απομνημόνευσης
(ποιημάτια,
ευρηματικά ακρωνύμια,
κίνηση με τα χέρια,
ακροστιχίδες)

Φόρμουλα:
Ποιος - Κάνει - Τι –
Που – Ποτέ – Γιατί

Σκίτσα, κόμικς

Δραματοποίηση
(οι μαθητές με ΔΕΠ-Υ
σε πρωταγωνιστικό
ρόλο)

Σχεδιάγραμμα αναπαράστασης μιας ιστορίας

Διδασκαλία Ιστορίας

Χρησιμοποιούμε:

- σχεδιαγράμματα - εννοιολογικούς χάρτες
- ευρηματικά ακρωνύμια, ακροστιχίδες και παραλλαγές

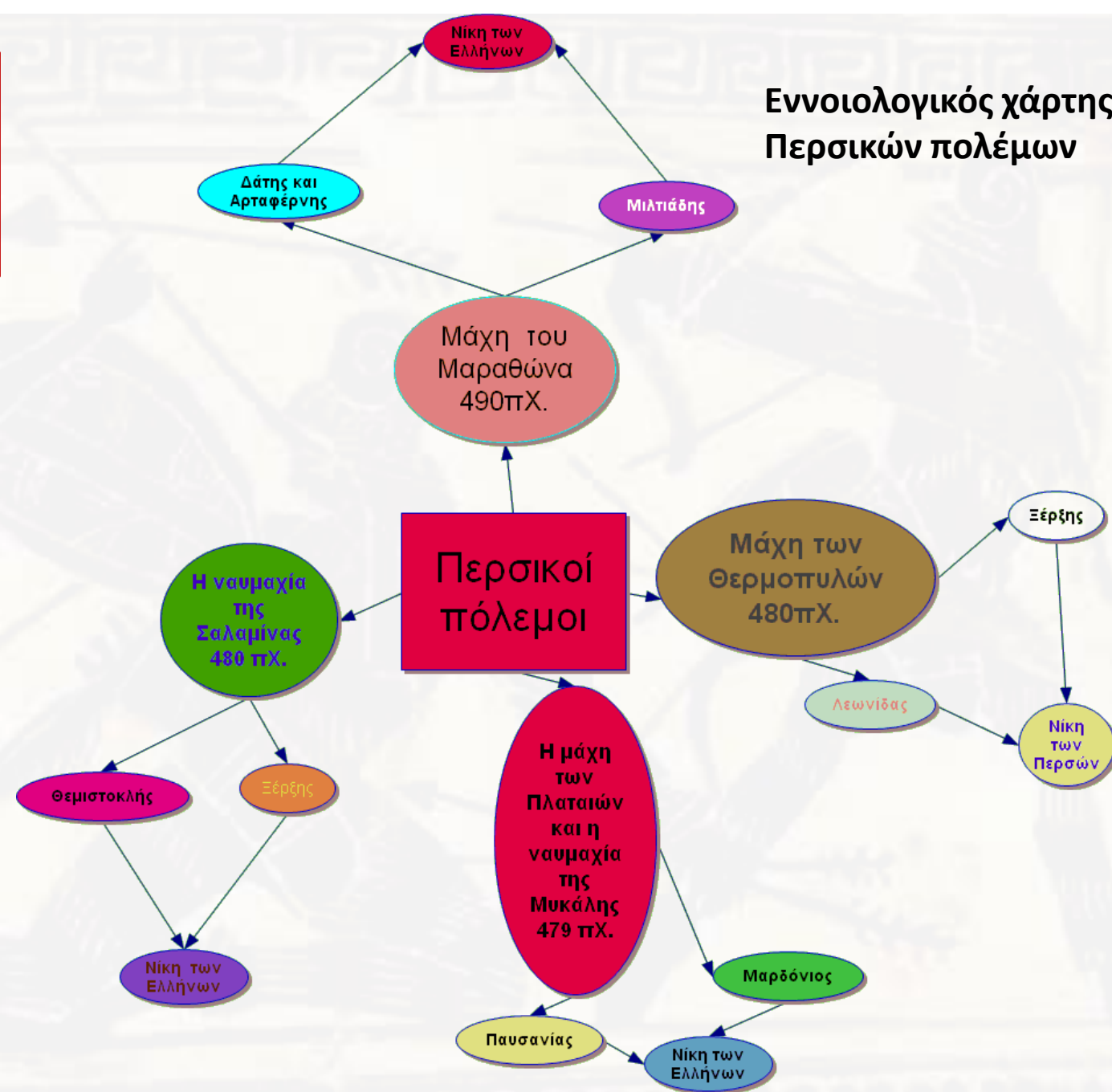
Ιδέα για παιχνίδι!

Τρίλεπτη Δοκιμασία:

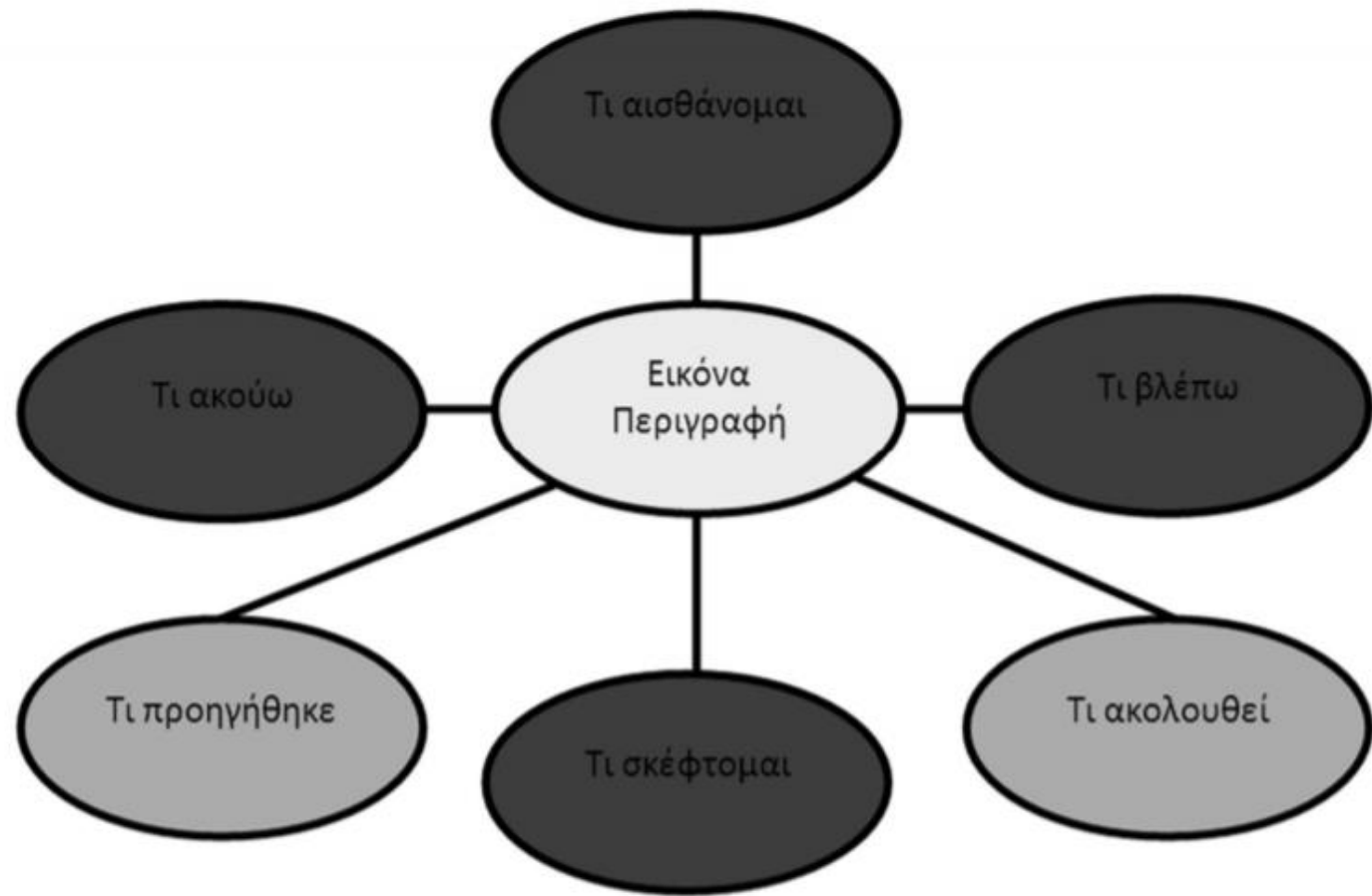
Γράψτε όσες περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να σκεφτείτε σε 3 λεπτά για το θέμα

Εννοιολογικός χάρτης
Περσικών πολέμων

Εννοιολογικός
χάρτης με τη
δομή της
περιγραφής

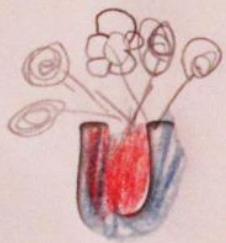
ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Τραγούδια («Η Κυρία Σιντορέ»
(<https://www.youtube.com/watch?v=hwxQn48pnOc>)
- ✓ Σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα, εικονόλεξα
- ✓ Κολάζ
- ✓ Κείμενα με κενά με αφορμή τα ενδιαφέροντα των παιδιών
- ✓ Ασκήσεις με τους αγαπημένους ήρωες των παιδιών
- ✓ Εικονογραφήματα-Ζωγραφική λέξεων - Εικονογραφική μέθοδος ορθογραφίας - Μαυρομάτη
- ✓ Κολπάκια ορθογραφίας με φανταστικές ιστορίες (Ο πιγκουίνος με τη γκρι μαγκούρα κάθεται στο παγκάκι μαζί με το μυρμήγκι και το σαλιγκάρι – Το βράδυ το στάχυ ρίχνει στο δίχτυ δάκρυ με δόρυ και οξύ)
- ✓ Ρυθμικά ποιηματάκια (πο-τι-στή-ρι: γιώτα-ήττα-γιώτα)

χ **ώ** ρος

Στο χ**ώ**ρο του σχολείου
τα παιδιά μαθαίνουν το «**ω**»

γ

αλί

Το βάζο σπάει εύκολα γιατί
είναι φτιαγμένο από **γ**υαλί.

ετ

μάζω

Η **λ**ωάννα ετοιμάζει μια
τηγανίτα στο τηγάνι.

έτομος

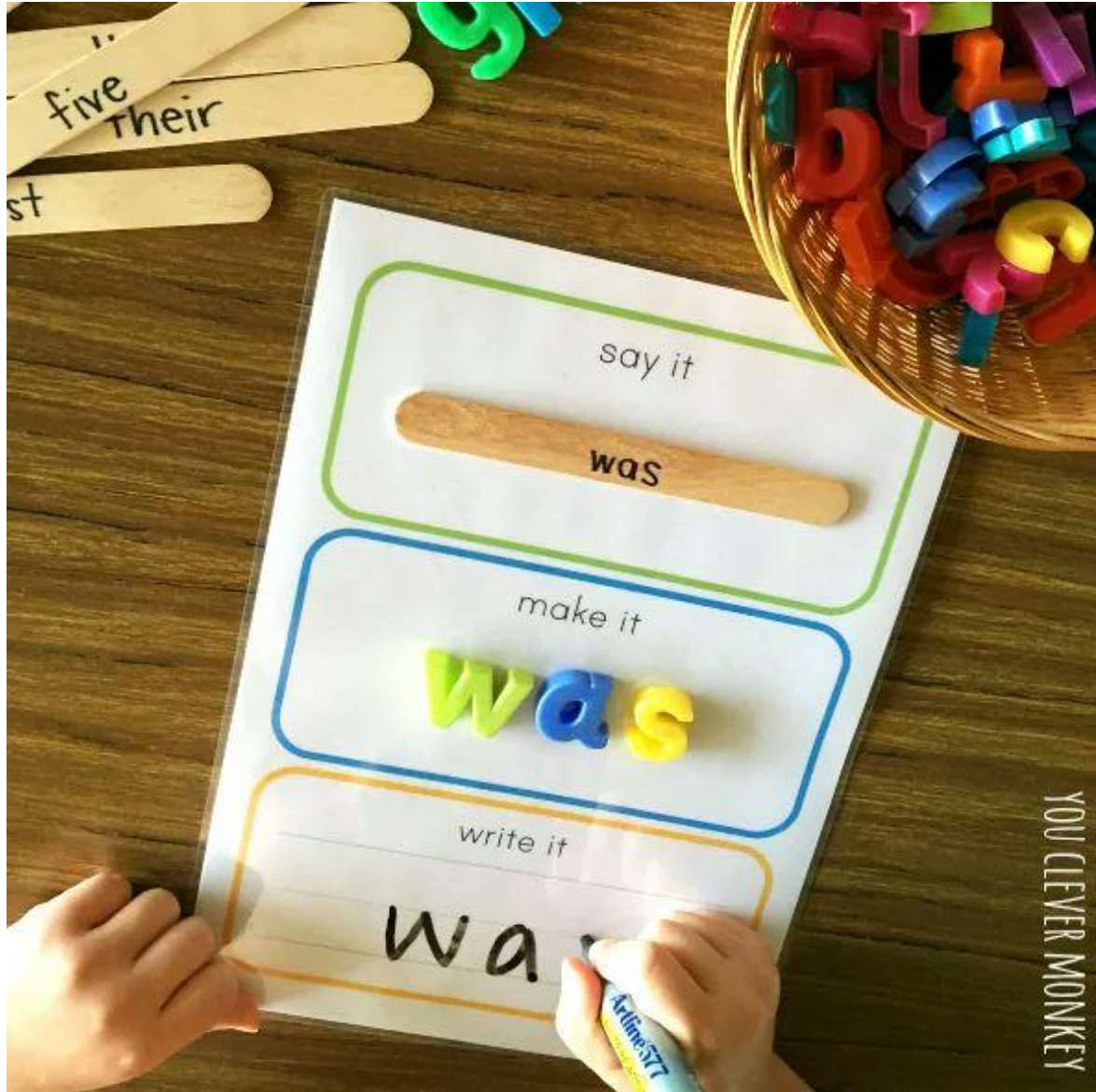
ετομασία

(έχω πολλές ετοιμασίες για το γάμο)

Εικονογραφική μέθοδος ορθογραφίας - Μαυρομάτη

five
their
st

say it

was

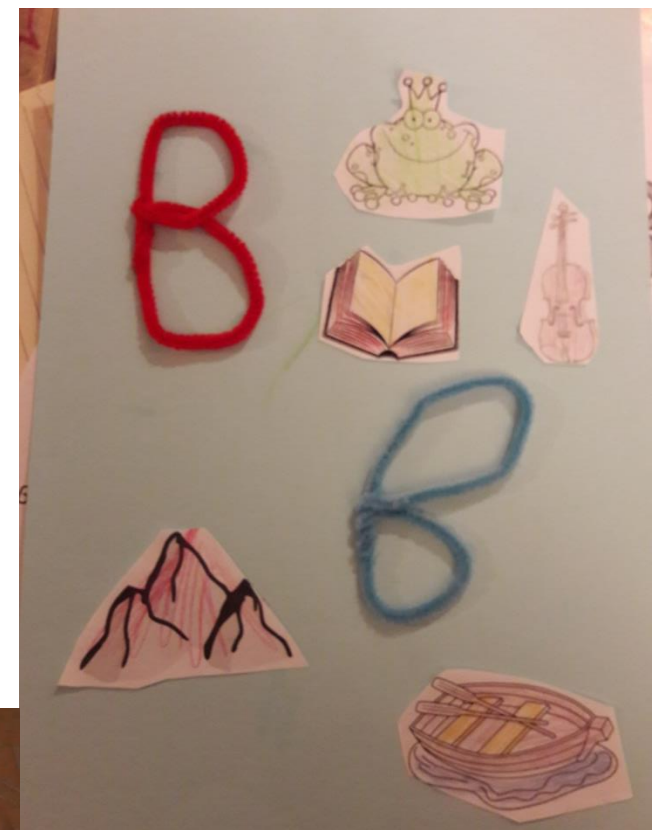
make it

w a s

write it

was

YOU CLEVER MONKEY

Ψαρο

Κρυπτόλεξο

Ρ	Δ	Ε	Λ	Φ	Ι	Ν	Ι	Λ	Ξ	Υ	Ξ	Λ	Ν
Ζ	Π	Ν	Σ	Α	Κ	Θ	Θ	Δ	Ξ	Χ	Ο	Κ	Φ
Μ	Ε	Σ	Σ	Λ	Τ	Ε	Υ	Ζ	Ψ	Τ	Β	Τ	Κ
Μ	Γ	Γ	Κ	Α	Ρ	Χ	Α	Ρ	Ι	Α	Σ	Κ	Χ
Σ	Γ	Π	Σ	Ι	Λ	Λ	Η	Ω	Υ	Π	Λ	Σ	Η
Ι	Λ	Ψ	Δ	Ν	Ι	Γ	Ε	Β	Λ	Ο	Ξ	Ν	Π
Κ	Κ	Κ	Θ	Α	Δ	Ν	Ω	Ξ	Χ	Δ	Μ	Σ	Ε
Α	Σ	Ν	Δ	Ζ	Κ	Ο	Χ	Υ	Λ	Ι	Κ	Ω	Τ
Λ	Χ	Φ	Λ	Δ	Α	Τ	Σ	Λ	Α	Ε	Φ	Ν	Α
Α	Η	Ρ	Φ	Ν	Β	Χ	Κ	Ι	Τ	Ζ	Μ	Ζ	Λ
Μ	Κ	Κ	Φ	Ο	Ο	Ν	Ι	Φ	Η	Η	Ε	Ι	Ι
Α	Φ	Η	Χ	Ρ	Υ	Σ	Ο	Ψ	Α	Ρ	Ο	Θ	Δ
Ρ	Ο	Ψ	Η	Ψ	Ρ	Ω	Π	Ο	Χ	Ο	Η	Φ	Α
Ι	Σ	Η	Κ	Κ	Ι	Η	Ο	Ζ	Β	Χ	Γ	Ρ	Χ

Μέσα στα γράμματα είναι κρυμμένα τα παρακάτω ψάρια. Μπορείς να τα βρεις;

ΚΑΡΧΑΡΙΑΣ

ΚΑΒΟΥΡΙ

ΠΕΤΑΛΙΔΑ

ΦΑΛΑΙΝΑ

ΔΕΛΦΙΝΙ

ΚΟΧΥΛΙ

ΧΡΥΣΟΨΑΡΟ

ΧΤΑΠΟΔΙ

ΚΑΛΑΜΑΡΙ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ Χάρης Σακελλαρίου

-Καλοκαίρι , καλοκαίρι

τι καλά μας έχεις φέρε;

-Φέρνω του καλοκαιριού τη γλύκα,

τα

και τα

Τα

έχω στ'

και το

στην

τ' άνθη στην

και στα δέντρα τα

ΕΙΚΟΝΟΛΕΞΟ

ΑΝΑΓΝΩΣΗ/ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

- ✓ Κείμενα με αφορμή τα ενδιαφέροντα του παιδιού (π.χ. τραγουδιστές)
- ✓ Ανέκδοτα (και με ερωτήσεις από το δάσκαλο)
- ✓ Κόμιξ
- ✓ «Διαγωνισμός ανάγνωσης»
- ✓ Δραματοποίηση παραμυθιών και ιστοριών (π.χ. τα 3 γουρουνάκια, η κοκκινοσκουφίτσα κ.ά.)
- ✓ Εικόνες για την αλληλουχία γεγονότων

Άσκηση:
Βάλε στη σειρά
τις εικόνες και
γράψε με δικά
σου λόγια το
παραμύθι με τα
3 γουρουνάκια.

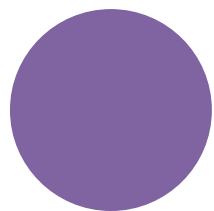
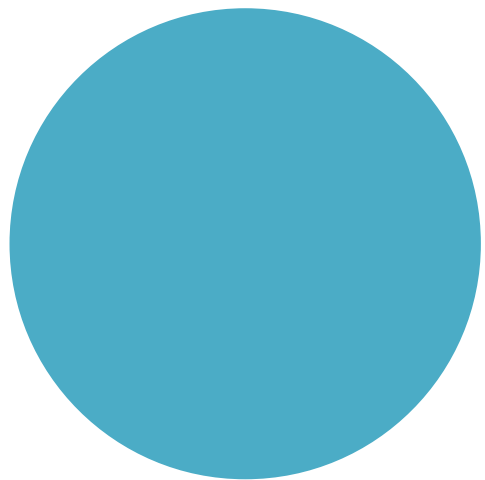

Άσκηση:
Βάλε στη σειρά τις
εικόνες και γράψε
με δικά σου λόγια
το παραμύθι με την
Κοκκινοσκουφίτσα.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

- ✓ Εποπτικό υλικό (π.χ. ξυλάκια, κυβάκια, βαμβακάκια τριγωνικά για διδασκαλία κλασμάτων, ζάρια, «μιλάμε για τους αριθμούς» βίντεο από το διαδίκτυο)
- ✓ Ασκήσεις με τους αγαπημένους ήρωες/ενδιαφέροντα του παιδιού
- ✓ Παιχνίδια (π.χ. Bingo, Uno, Φιδάκι, Συλλογή αυτοκόλλητων, παιχνίδια ρόλων: μαγαζάκι)
- ✓ Ποιημάτια και ρυθμός για την προπαίδεια
- ✓ Στα μαθηματικά προβλήματα τονίζουμε - χρωματίζουμε τις λέξεις που υποδεικνύουν ποια πράξη πρέπει να κάνει ο μαθητής

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στρατηγικές ανάθεσης και αξιολόγησης εργασιών ⁽¹⁾

Αποφεύγουμε τις ερωτήσεις με πολλά σκέλη

Θέτουμε σύντομα ερωτήματα με απλουστευμένη γλώσσα

Αναθέτουμε εργασίες ανάλογες με τις δυνατότητές του και φροντίζουμε οι φωτοτυπίες (και τα τεστ) να έχουν μεγάλες γραμματοσειρές και κενά ανάμεσα στις ασκήσεις

Προτιμάμε να δίνουμε ένα υπόδειγμα λύσης της άσκησης ή του τρόπου που πρέπει να δουλέψει ο μαθητής

Ζητάμε από το μαθητή να επαναλάβει με δικά του λόγια τί πρέπει να κάνει σε μια δραστηριότητα, ώστε να βεβαιωθούμε ότι το έχει καταλάβει

Στρατηγικές ανάθεσης και αξιολόγησης εργασιών ⁽²⁾

Δίνουμε το δικαίωμα της παρουσίασης των εργασιών σε σχεδιάγραμμα ή σε μορφή σημειώσεων (χειρόγραφο ή σε ηλεκτρονική μορφή)

Δίνουμε πάντα περισσότερο χρόνο για ολοκλήρωση των εργασιών

Διορθώνουμε και αξιολογούμε τις εργασίες/ διαγωνίσματα με επιείκεια

Υπενθυμίζουμε το χρόνο που απομένει για να ολοκληρώσουν μια γραπτή δοκιμασία

Χρησιμοποιούμε στρατηγικές ομαδικής εκμάθησης

Ρόλοι ομαδικής εργασίας

Μάνατζερ

- Διαχειρίζεται τη συζήτηση
- Συντονίζει την εργασία και βοηθάει όπου χρειάζεται
- Εξασφαλίζει ότι οι εργασίες γίνονται και πληρούνται οι προθεσμίες

Γραμματέας

- Σημειώνει τις αποφάσεις που ελήφθησαν
- Γράφει και προετοιμάζει την έκθεση

Παρουσιαστής

- Φτιάχνει την παρουσίαση (σχεδιάγραμμα, PowerPoint)
- Παρουσιάζει αποτελέσματα σε άλλες ομάδες / τάξεις
- Απαντάει σε ερωτήσεις

Ερευνητής - Εξωτερικός Ανταποκριτής

- Βρίσκει και συλλέγει (κατάλληλους) πόρους - υλικά
- Θέτει στον εκπαιδευτικό ερωτήσεις-απορίες και ενημερώνει την ομάδα

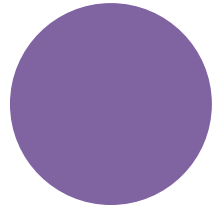
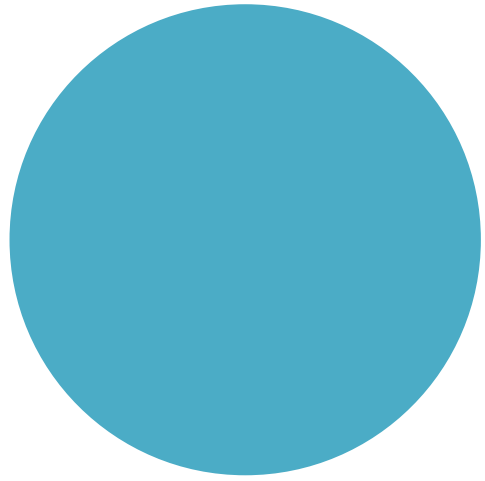
Άλλοι ρόλοι:

Ελεγκτής

- Ελέγχει τα δεδομένα, τις βιβλιογραφικές πηγές ή τα γραφικά για την ακρίβεια και την ορθότητά τους

Αναστοχαστής

- Ρωτάει τα μέλη πώς έκριναν την διαδικασία, τι αποκόμισαν από αυτήν, τι θα έκαναν διαφορετικά την επόμενη φορά και ενημερώνει τον εκπαιδευτικό

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Στρατηγικές τροποποίησης συμπεριφοράς

Τονίζουμε την επιθυμητή συμπεριφορά και επιβραβεύουμε τον μαθητή και προσωπικά και μέσα στην τάξη

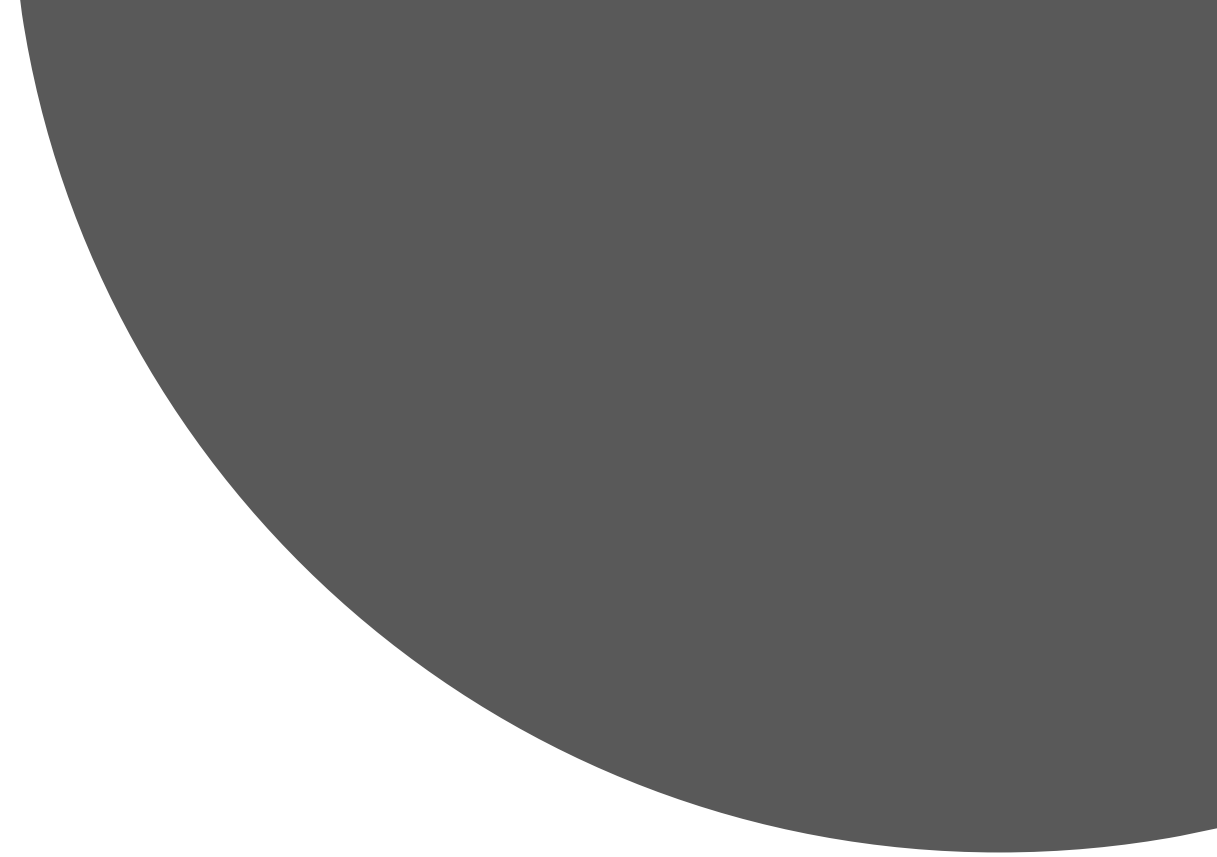
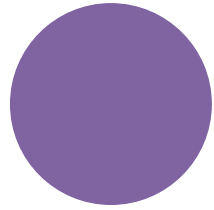
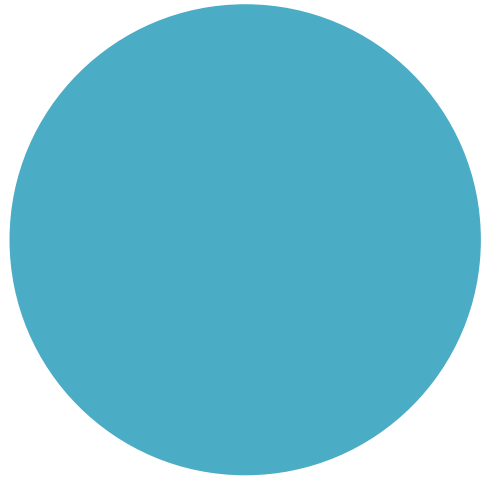
Του επιτρέπουμε - κατόπιν συμφωνίας - να απασχολεί τα χέρια του με κάτι

Καθιερώνουμε παύση μερικών δευτερολέπτων για σκέψη πριν δώσουν απαντήσεις στις ερωτήσεις που τους απευθύνουμε

Δημιουργούμε κλίμα αποδοχής αποριών και ερωτήσεως στην τάξη, ώστε να μην διστάζει να ζητάει βοήθεια

Κρατάμε οπτική επαφή με τον μαθητή και χρησιμοποιούμε το όνομά του όταν του μιλάμε

Ακολουθούμε ένα δομημένο σύστημα ανταμοιβής και συνεπειών οι οποίες ακολουθούν ΑΜΕΣΩΣ μετά την εκδήλωση της συμπεριφοράς

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Ο ρόλος και η στάση του εκπαιδευτικού ⁽¹⁾

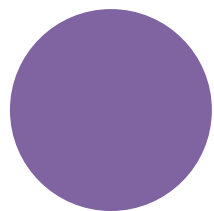
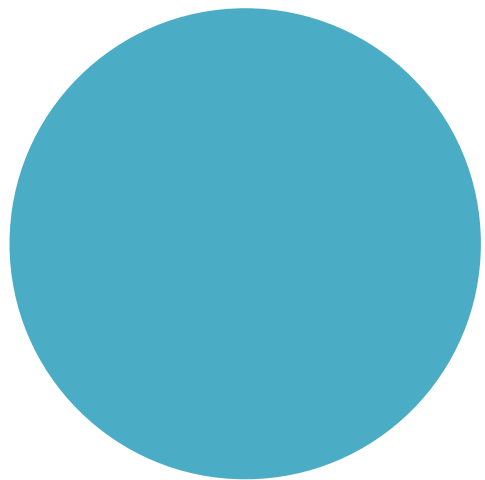
- Εντοπίζουμε στοιχεία από την επίδοση του μαθητή που προβληματίζουν
- Χωρίς να χαρακτηρίζουμε τον μαθητή ως μαθητή με μαθησιακές δυσκολίες, ενημερώνουμε τους γονείς ως προς τα συμπτώματα
- Επιδιώκουμε ανοιχτή επικοινωνία με γονείς και άλλους εκπαιδευτικούς
- Κάνουμε παρατηρήσεις για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά, χωρίς να θίγουμε την προσωπικότητα του μαθητή
- Βρίσκουμε έναν θετικό τρόπο επικοινωνίας με τον μαθητή
- Αναπτύσσουμε θετική διαπροσωπική σχέση με το μαθητή με ΔΕΠΥ. Τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν νιώθουν ότι ενδιαφερόμαστε προσωπικά

Ο ρόλος και η στάση του εκπαιδευτικού (2)

- Αναγνωρίζουμε την Αισθητηριακή Υπερφόρτωση και βρίσκουμε έναν θετικό τρόπο επικοινωνίας με τον μαθητή
- Κάνουμε παρατηρήσεις για τη συγκεκριμένη συμπεριφορά, χωρίς να θίγουμε την προσωπικότητα του μαθητή
- Αναπτύσσουμε θετική διαπροσωπική σχέση με το μαθητή με ΔΕΠΥ. Τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν νιώθουν ότι ενδιαφερόμαστε προσωπικά
- Ενθαρρύνουμε και τονώνουμε την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση του μαθητή

Ο ρόλος και η στάση του εκπαιδευτικού ⁽³⁾

- Δεν παίρνουμε προσωπικά τη συμπεριφορά του παιδιού
- Ασκούμε πειθαρχία με αίσθηση δικαίου
- Δεν αδιαφορούμε και δεν απογοητεύομαστε
- Δεν αφήνουμε αβοήθητο τον «αδύναμο» μαθητή
- Είμαστε σύμμαχοι και όχι κριτές
- Δείχνουμε αγάπη και αποδοχή (Λειτουργούμε με ενσυναίσθηση!)

ΑΥΤΟΣΤΟΧΑΣΜΟΣ - ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αυτοστοχασμός - Αυτοαξιολόγηση Εκπαιδευτικού (self-reflection)

- Ποια ήταν η καλύτερη στιγμή μου και πώς μπορώ να έχω περισσότερες στιγμές σαν αυτήν;
- Ποια ήταν η πιο δύσκολη στιγμή μου και γιατί; Πώς θα απαντήσω την επόμενη φορά;
- Οι μαθητές μου ήταν ενθουσιασμένοι που ήταν στην τάξη; Εάν όχι, τι μπορώ να κάνω για να το αλλάξω αυτό;
- Με ποιο τρόπο οι μαθητές μου με εξέπληξαν περισσότερο;
- Πώς υποστήριξα τους μαθητές μου και πώς θα συνεχίσω να το κάνω;
- Ποια είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια στη βελτίωση της πρακτικής μου και πώς θα τα ξεπεράσω;

(Watanabe-Crockett, 2018)

Αυτοστοχασμός -
Αυτοαξιολόγηση
(self-reflection)
Μαθητή

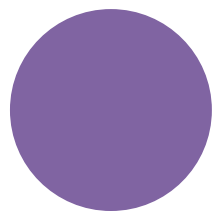
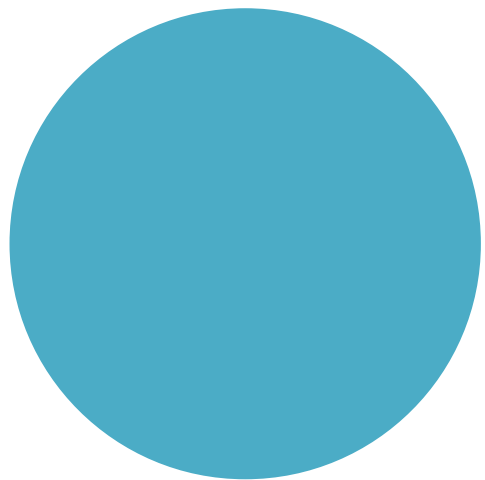
2 ΑΣΤΕΡΙΑ & 1 ΕΥΧΗ

Όνομα _____

Θέμα _____

Χρησιμοποίησε τα **δύο αστέρια** για να γράψεις δυο πράγματα που έμαθες από την ενότητα και **την ευχή** για κάτι που θα ήθελες να προσπαθήσεις περισσότερο να μάθεις

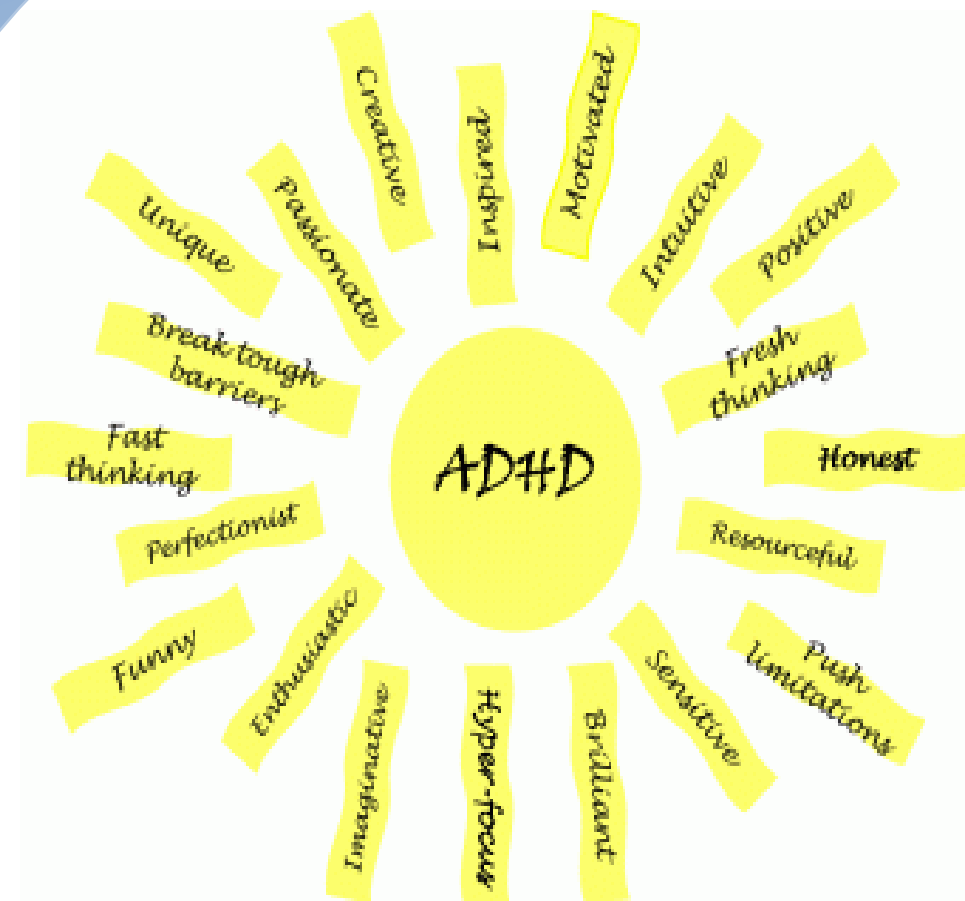

Η ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ
ΔΕΠ-Υ

Η ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

- Ενεργητικός
- Έξυπνος
- Ενθουσιώδης
- Δημιουργικός
- Εφευρετικός
- Απελευθερωμένος από υλικά
- Σκέφτεται γρήγορα
- Παίρνει ρίσκα & σπάει εμπόδια
- Ζει η στιγμή στο έπακρο
- Ικανοποιεί τις ανάγκες του
- Αστείος

(Ashley, 2005)

Υιοθετούμε ένα
«μοντέλο δυνατοτήτων»
(strength-based
approach)

Όχι τι ΔΕΝ μπορούν να
κάνουν οι μαθητές,
ΑΛΛΑ ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΝ

**Αν το παιδί δεν μπορεί να μάθει με τον τρόπο
που το διδάσκουμε, τότε πρέπει να το
διδάξουμε με τον τρόπο που μπορεί να μάθει**

Maria Montessori

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα

Όλοι είναι διάνοιες. Αλλά αν κρίνεις ένα ψάρι από την ικανότητά του να σκαρφαλώσει ένα δέντρο, θα περάσει την υπόλοιπη ζωή του πιστεύοντας ότι είναι ηλίθιο.

- *Albert Einstein*

Ευχαριστώ πολύ...

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία (1)

- Arns, M., de Ridder, S., Strehl, U., Breteler, M. & Coenen, A. (2009) Efficacy of neurofeedback treatment in ADHD: the effects on inattention, impulsivity and hyperactivity: a meta-analysis. *Clinical EEG and neuroscience*, 40(3), 180-189. Available at:
<http://pages.uoregon.edu/eherman/teaching/texts/Schwarz%20and%20Cohen,%20A.D.H.D..pdf> [Accessed 26th February 2019]
- Ashley, S. A. (2005) *The ADD & ADHD Answer Book: Professional Answers to 275 of the Top Questions Parents Ask*. Sourcebooks, Inc..
- Cohen, D. (2006) *Critiques of the 'ADHD' enterprise*. In: Lloyd, G., Stead, J. & Cohen, D. (eds.) *Critical New Perspectives on ADHD*. New York: Routledge, pp. 12-33.
- Felt, B. T., Biermann, B., Christner, J. G., Kochhar, P. & Harrison, R. V. (2014) Diagnosis and management of ADHD in children. *American Family Physician*, 90(7), 456-464.
- Gualtieri, C. T. & Johnson, L. G. (2005) ADHD: Is objective diagnosis possible?. *Psychiatry (Edgmont)*, 2(11), 44-53.
- Kendall, L. (2016) 'The teacher said I'm thick!' Experiences of children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder within a school setting. *Support for Learning*, 31(2), 122-137.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία (2)

- Mazza, J. R. S., Lambert, J., Zunzunegui, M. V., Tremblay, R. E., Boivin, M. & Côté, S. M. (2017) Early adolescence behavior problems and timing of poverty during childhood: A comparison of lifecourse models. *Social Science & Medicine*, 177, 35-42.
- Taylor, M. R., Chuang, C., Carrasco, K. D., Nagatomo, S. & Rucklidge, J. J. (2018) Dietary and Micronutrient Treatments for Children with Neurodevelopment Disorders. *Current Developmental Disorders Reports*, 5(4), 243-252.
- Thomas, R., Sanders, S., Doust, J., Beller, E. & Glasziou, P. (2015) Prevalence of attention-deficit/hyperactivity disorder: a systematic review and meta-analysis. *Pediatrics*, 135(4), e994-e1001.
- Timimi, S. (2004) Developing nontoxic approaches to helping children who could be diagnosed with ADHD and their families: reflections of a United Kingdom Clinician. *Ethical Human Sciences and Services*, 6(1), 41-52.
- Wheeler, L. (2010) Critique of the article by Visser and Jehan: 'ADHD: A scientific fact or a factual opinion? A critique of the veracity of Attention Deficit Hyperactivity Disorder'. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 15(3), 257-267.
- Wiener, J. & Daniels, L. (2016) School experiences of adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of learning disabilities*, 49(6), 567-581.
- Watanabe-Crockett, L. (2018) 10 Self-reflective Questions Teachers Can Debrief With Every Day. [Online] Available at: <https://www.wabisabilearning.com/blog/10-self-reflective-questions-teachers>

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Βάρβογλη, Λ. & Γαλάνη, Μ. (2006) Η διάγνωση της διάσπασης της προσοχής. Πρακτικός οδηγός. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε.
- Κάκουρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2006) Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Κάκουρος Ε. & Μανιαδάκη Κ. (2012) Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα. GUTENBERG , Αθήνα.
- Κουτουμάνος, Α. (2014) ΔΕΠ-Υ: 50+1 Πρακτικές Συμβουλές για Εκπαιδευτικούς. Διαθέσιμο στο: <https://www.noesi.gr/book/syndrome/adhd/teachers-guide-practical>
- Τομαράς, Ν. (2009). Μαθησιακές Δυσκολίες: Ισότιμες ευκαιρίες στην εκπαίδευση: Πρακτικές απαντήσεις στα ερωτήματα γονιών και εκπαιδευτικών για τη δυσλεξία, τις δυσαριθμησίες και τη διαταραχή ελλειμματικής προσοχής, υπερκινητικότητα. Αθήνα: Προμηθεύς.